

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1917 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 77 med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock en med anledning av nämnda proposition väckt motion.

Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Schotte, Rogberg, Persson i Norrköping, Tisell, Permansson, Rooth, Strid, Jönsson i Slätåker och Bengtsson i Norup.

Genom en den 6 mars dagtecknad proposition, nr 77, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring.

Härigenom förordnas, att 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola — 7 § i nedan angivna del — erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta; dock att såsom inkomst icke räknas pension

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 6 saml. 3 avd. 1 häft. (Nr 1.)

enligt 6 §, ej heller, intill ett belopp av högst 300 kronor, pension enligt 34 §.

Där — — — — tillämpliga.

I fråga om — — — — person.

34 §.

För att vid varaktig oförmåga till arbete, dock icke före fyllda femton år, och senast vid fyllda sextiosju år erhålla pension utöver vad ovan i denna lag stadgas vare det envar svensk man eller kvinna medgivet att erhålla försäkring genom erläggande av frivilliga avgifter.

I fråga om gemensam försäkring av vissa grupper av personer må Konungen meddela de särskilda bestämmelser, som i avseende å levnadsålder finnas böra gälla för inträdande av rätten att erhålla pension.

Beloppet av de avgifter, som för envar försäkrad högst må erläggas, samt de försäkringstekniska grunderna för pensions bestämmande fastställas av Konungen, vilken därjämte meddelar de föreskrifter, som rörande försäkring med återbetalning av erlagda avgifter och i fråga om försäkringens anordnande i övrigt erfordras. I den mån omständigheterna därtill föranleda, äger Konungen jämväl föreskriva, att visst förvaltningsbidrag skall utgå av det belopp, varmed de för en person under ett år erlagda frivilliga avgifter sammanlagt överstiga 30 kronor.

Det mot erlagda frivilliga avgifter enligt fastställda försäkringstekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas genom bidrag av statsmedel sålunda, att varje del därav, som motsvarar under ett kalenderår erlagda avgifter intill sammanlagt 30 kronor, höjes med en åttondel.

De frivilliga avgifterna bilda en fond, vilken, i den mån Konungen ej stadgar undantag, förvaltas på sätt som gäller för den i 11 § omnämnda fonden.

Beträffande avgifter och pensioner, som i denna paragraf avses, länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad 12 § innehåller om verkställande av undersökning å vissa tider av pensionsvillkor och fond.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1918.

I anledning av denna proposition har inom första kammaren väckts en motion, nr 104, av herr Neiglick.

Efter överenskommelse mellan stats- och lagutskotten har ovan berörda framställning ävensom den nämnda motionen hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och lagutskott.

Det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget avser viss omläggning av den frivilliga försäkring, som omförmäles i 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring. Den frivilliga försäkringen är avsedd att utgöra ett komplement till den på obligatoriska avgifter grundade försäkringen i syfte att bereda möjlighet till erhållande av högre pension än som utgår enligt 6 § pensionsförsäkringslagen, vilken sistnämnda pension i många fall torde bli otillräcklig för full försörjning, även sedan pensionsförsäkringen nått sin fulla utveckling. Då emellertid anslutningen till den frivilliga försäkringen hittills varit ytterst ringa, och då det givetvis är av vikt, att tillslutningen till densamma blir den största möjliga, har pensionsstyrelsen väckt förslag om omläggning av nuvarande försäkringsätt i syfte, att försäkringen skall kunna tillvinna sig allmänhetens förtroende i större utsträckning, än som hittills varit fallet; och är denna framställning grundvalen för Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

*Propositionen
nr 77.*

Beträffande nu gällande bestämmelser i förevarande fråga, jämförda med de av pensionsstyrelsen föreslagna, anför departementschefen i statsrådsprotokollet över civilärenden den 9 februari 1917 bland annat följande:

»Det nuvarande försäkringssättet medför, såsom redan nämnts, att avgifter, som inestått kort tid, lämna obetydlig pension. Detta förhållande är tydligen ägnat att i flera fall göra försäkringen mindre lämplig som invaliditetsförsäkring. Med en komplettering av försäkringen i av styrelsen angiven riktning bliver åter pensionens storlek icke beroende av den tid, en avgift inestått, utan erhålles för erlagd avgift lika stort pensionsbelopp när helst, efter viss karenstid, rätten till pension inträder. Härigenom tillgodoses bättre de krav, som böra kunna ställas på den frivilliga försäkringen med hänsyn till dess uppgift att utgöra även en invaliditetsförsäkring. Ytterligare fördelar skulle beredas genom att försäkringen grundas på en högre räntefot och på principen, att å försäkringens medel uppstående överskott skall tillgodoföras de försäkrade. I rätt riktning verkar härvidlag att, såsom förutsetts, överskottet beräknas särskilt för män och särskilt för kvinnor samt fördelas i enlighet härmed. Betydelsefullt för den frivilliga försäkringen anser jag även vara, att densamma, därigenom att ej en enda regel för pensionens beräkning fastslås, erhåller nödig förmåga att anpassa sig efter behovet. Önskvärdheten av en dylik smidighet i försäkringen synes

mig också vara av styrelsen ganska väl beaktad. Sålunda är försäkringen avsedd att kunna anordnas med återbetalning vid dödsfall av erlagda avgifter. Vidare är möjlighet öppnad för arbetsgivare, föreningar, kommuner och jämväl i vissa fall staten att för personal eller medlemmar anlita försäkringen med de ändrade villkor, som i fråga om levnadsålder finnas böra gälla för rätt att erhålla pension. I förevarande hänseende är även att märka den ändring, som styrelsen föreslagit därhän, att avgiftsbeloppen icke skulle i lagen begränsas och som, särskilt beträffande möjligheten att erhålla anslutning i form av grupp-försäkring, torde få anses vara av betydelse.»

I fråga om den utredning, som ligger till grund för den föreslagna ändringen, och de skäl, som i övrigt anförts till stöd för densamma, hänvisas till propositionen och till densamma bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom till en av byråchefen Dickman i ämnet upprättad promemoria, vilken som bilaga fogats till propositionen.

Motionen nr
I: 104.

I förenämnda motion nr 104 i första kammaren hemställes, att riksdagen måtte besluta att efter första stycket i 34 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, enligt dess lydelse i ovannämnda kungl. proposition, införa en punkt av följande innehåll:

»Staten såsom arbetsgivare må beträffande hos staten anställd personal, som icke åtnjuter statspension, genom erläggande av särskilda avgifter enligt bestämmelser, som Konungen meddelar, bereda sådan försäkring, som i föregående punkt säges» —

eller, därest detta yrkande anses icke kunna bifallas,

att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda frågan, om och i vad mån staten såsom arbetsgivare må bidra till pensionering av hos staten anställd personal, som icke åtnjuter statspension, genom anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringen.

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Det torde vara otvivelaktigt, att utnyttjandet av den frivilliga pensionsförsäkringen enligt lagen den 30 juni 1913 icke erhållit den omfattning, som man haft anledning förvänta. Skälen härtill kunna vara flera, men säkerligen är detta förhållande i viss mån beroende av bristande kännedom om de förmåner, som den enskilde kan bereda sig själv och som arbetsgivaren kan tillförsäkra sina arbetstagare genom anlitandet av lagens bestämmelser.

Tvivalsutan skulle det vara av stor betydelse, om staten såsom arbetsgivare ginge i spetsen för vinnande av en allmännare anslutning till

den frivilliga pensionsförsäkringens idé. Staten använder i sin verksamhet betydande grupper tjänstemän och arbetare med anställning av mera tillfällig art, och det torde möta stora svårigheter, även ur rent försäkringsteknisk synpunkt, att sörja för dessas ålderdom genom pensioneringsåtgärder, motsvarande dem som gälla för fast anställd personal. Till dessa personalgrupper torde räknas, bland andra, banarbetarne vid statens järnvägar, arbetarne vid statens järnvägsbyggnader och vattenfallsstyrelsens anläggningar, arbetare vid flottans varv och verkstäder, vissa lägre tjänstemän vid statens affärsdrivande verk och andra anstalter. Det lär icke kunna undvikas, att många av dessa arbetares anställning bliver av mera tillfällig art, då antalet arbetare växlar efter behovet, medan det å andra sidan icke kan undgås, att anställningen ofta i realiteten bliver mera eller mindre beständig. Även i dylika fall har staten ansetts äga en viss försörjningsplikt vid inträffad oförmögenhet till arbete på grund av sjukdom eller ålderdom. Det har utbildat sig en fast praxis, att riksdagen beviljar pension eller understöd åt sådana arbetare efter framställningar från fall till fall. De sålunda beviljade understöden uppgå till säkerligen icke obetydliga belopp, och det är anledning förmoda, att denna praxis kommer att ytterligare utvecklas med en ständigt växande utgiftssumma för staten. Å andra sidan kan det icke bortses ifrån att denna form för försörjning, icke minst på grund av dess oviss- het, måste vara föga tillfredsställande för den personal, som här är i fråga.

En utväg att frånkomma denna praxis men ändock vinna ett nöj- aktigt resultat borde därför vara önskvärd för såväl staten som arbets- tagarne själva.

Det synes mig, att en mera omfattande användning av den fri- villiga pensionsförsäkringens grundprinciper borde möjliggöra en lösning av denna fråga på ett tillfredsställande sätt.

Av synnerligt intresse är i detta avseende att taga del av ett för- slag till pensionering av statens järnvägars banarbetare, som under år 1916 förevarit inom järnvägsstyrelsen i sammanhang med upprättandet av allmänna bestämmelser rörande arbetare vid statens järnvägar. Ifråga- varande förslag är helt och hållet byggt på anslutning till den s. k. frivilliga pensionsförsäkring, med avdrag å arbetstagarens avlöning för pensionsavgiftens erläggande och med bidrag till pensioneringen från arbetsgivarens sida. Den betänksamhet, som möjligen kunde tänkas uppstå häremot från arbetspersonalens sida, bör genom upplysning kunna undanröjas.»

Beträffande nämnda förslag hänvisas till den redogörelse för detsamma, vilken som bilaga fogats till förevarande motion.

Vidare anföres:

»Förslaget föranledde icke till någon åtgärd från järnvägsstyrelsens sida, av allt att döma huvudsakligast därför, att tvekan rådde därom, huruvida styrelsen ägde att ensam besluta om lämnande av bidrag till pensioneringen. Enligt förslaget skulle emellertid för vinnande av en relativt god pensionering, med i redogörelsen angivna belopp, av banarbetarne vid statens järnvägar, en kår som till väsentlig del utgöres av säsongarbetare och under åren 1912—1915 uppgått till 5 å 6,000 man och i medeltal under dessa år omfattat omkring 3,500 arbetare, från statens järnvägar lämnas ett årligt bidrag av omkring 80,000 kronor.

Det omnämnda förslaget synes emellertid, även om jämkningar i detsamma kunna tänkas, otvetydigt giva vid handen, att frågan om pensionering av viss statsanställd personal med fördel kan lösas genom anslutning till den allmänna pensionsförsäkringen, särskilt om vissa ändringar i pensionslagen, avseende att möjliggöra än mera förbättrade pensioner, komma till stånd. Det må såsom en förmån härvid framhållas, att pensionering möjliggöres även av säsongarbetare och arbetare med mindre fast anställning, samt att pensioneringen genomföres på ett sådant sätt, att statens arbetstagare icke komma i någon markerad särställning till arbetsgivaren.

Om staten på de områden inom dess verksamhet, där sådant kan ifrågakomma, föregår med åtgärder i här angivet syfte, skulle, såsom ovan framhållits, detta säkerligen bliva av stor betydelse för en allmän anslutning till den frivilliga pensionsförsäkringen. Närmast till hands ligger, att stadssamhällena skulle följa exemplet för pensionering av viss i deras tjänst anställd personal, och det vore väl tänkbart, att större arbetsgivare sloge in på samma väg. Staten synes genom här avsedda åtgärder kunna på ett betydelsefullt sätt främja utvecklingen av den allmänna pensionsförsäkringens stora tanke.»

Utskottet.

Vid granskning av förevarande proposition nr 77 har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Med avseende å yrkandet i förenämnda motion om visst tillägg till 34 § i pensionsförsäkringslagen eller skrivelse i visst syfte till Kungl. Maj:t får utskottet anföra följande.

Frågan om viss pensionering av hos staten anställd personal, som enligt nu gällande bestämmelser icke är berättigad till statspension, står i visst samband med det i Kungl. Maj:ts proposition nr 222 till innevarande års riksdag framlagda förslaget till bestämmelser angående rätt

till pension för vissa å extra stat upptagna befattningshavare vid statens järnvägar, telegrafverket och statens vattenfallsverk. Vissa grupper av den personal, som motionären med sitt förslag torde avsett att bereda möjlighet till erhållande av pension, hava sålunda medtagits i Kungl. Maj:ts berörda förslag. Detta förslag innebär, att viss närmare angiven extra personal vid nämnda verk skulle tillerkännas vissa bestämda pensionsförmåner, utgående från särskilda pensionskassor skapade för de nämnda verken, för vilka kassor förslag till reglemente framlagts, innebärande bland annat viss bidragsskyldighet från personalens sida. I övrigt skulle pensioneringen bestridas medelst årliga avsättningar av vissa belopp från järnvägarnas trafikmedel, från telegrafmedlen och från statens vattenfallsverks driftinkomster. Vid utarbetandet av grunderna för ifrågavarande pensionering hava jämväl möjligheterna för en kombinerad med den frivilliga försäkringen enligt 34 § av lagen om allmän pensionsförsäkring varit föremål för utredning, men har i förevarande avseende i nyss berörda förslag till reglementen allenast införts stadganden av det huvudsakliga innehåll, att, som regel, för den delägare, som utan att vara berättigad till pension från kassan upphör att innehava med delaktighet i kassan förbunden tjänst och således utträder ur kassan, de av honom själv erlagda pensionsavgifterna skola tillgodoräknas honom för beredande av pension enligt pensionsförsäkringslagen.

Den uti motionen framlagda tanken, att staten såsom arbetsgivare skulle bidra till pensionering av hos staten anställd personal, som hittills icke varit berättigad till statspension, skulle således i viss mån bliva tillgodosedd genom ett bifall till den berörda kungl. propositionen nr 222, ehuru på något annat sätt än motionären tänkt sig.

Men en stor del av den personal, som i motionen avses, främst banarbetarne vid statens järnvägar och med dem i tjänstgöringshänseende jämställda arbetare vid en del övriga av statens affärsdrivande verk, bliver icke tillgodosedd genom Kungl. Maj:ts berörda förslag. Anledningen härtill torde närmast hava varit, att dessa av staten avlönade arbetare ansetts icke innehava så fast anställning, att frågan om deras pensionering bort upptagas i sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Den av motionären framkastade tanken, att staten såsom arbetsgivare bör på lämpligt sätt bidra till pensionering av den personal, för vilken pensioneringsfrågan icke kan finnas böra lösas i annan ordning än genom den frivilliga pensionsförsäkringen, synes utskottet värd allt beaktande. En dylik åtgärd, att staten så att säga går i spetsen för att genom bidrag till sina arbetares försäkring i den frivilliga pensionsförsäkringen i någon mån sörja för dessa arbetares framtid vid invali-

ditet, skulle kanske även i sin mån bidra till en önskvärd popularisering av den frivilliga pensionsförsäkringen och bliva ett efterföljansvärt exempel för enskilda arbetsgivare. Förevarande spörsmål kräver emellertid en ingående utredning, vadan annat för närvarande icke synes böra i anledning av motionen ifrågakomma än en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att Kungl. Maj:ts proposition nr 77 måtte vinna riksdagens bifall;

2) att i anledning av herr Neiglicks förevarande motion riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i vad mån staten, med anlitan av den frivilliga pensionsförsäkringen, må kunna bidra till pensionering av den vid statens verk sysselsatta arbetspersonal, för vilken icke i särskild ordning sörjts för pension genom statens försorg samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 11 maj 1917.

På det sammansatta utskottets vägnar:

AXEL SCHOTTE.

Reservation

av herrar *Rogberg*, *Tisell* och *Permansson*, vilka i avseende å motionen (mom. 2 här ovan) ansett, att utskottet bort hemställa,

2) att herr Neiglicks förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.